

A NAIH közleménye az információszabadság napja alkalmából

Magyarországon 1989. október 23-án rögzítették az Alkotmányban a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jogot, vagy más néven az információszabadságot. 1992 októberében az Országgyűlés elfogadta a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényt. 1995 júniusában az Országgyűlés 2/3-os többséggel megválasztotta az első adatvédelmi biztost (aki Európában addig egyedülálló módon a közérdekű adatok nyilvánosságához fűződő jogot is felügyelte). Az Országgyűlés 2003-ban az ún. Üvegseb-törvény keretében a Polgári Törvénykönyvbe iktatta az üzleti titok új fogalmát, mely egyúttal az adatvédelmi törvényben a közérdekű adatok nyilvánosságát korlátozó kivételi körként jelent meg. Még ugyanebben az évben az adatvédelmi törvényt ismét módosították, új fogalomként törvénybe iktatták a közérdekből nyilvános adatok fogalmát. 2005 júliusában megszületett az elektronikus információszabadságról szóló 2005. évi XC. törvény. 2012. január 1-ével hatályba lépett az Alaptörvény, az új adatvédelmi törvény, a nemzeti vagyronról szóló törvény, és létrejött a NAIH.

A jelenlegi jogszabályi környezet nem csak arra helyezi a hangsúlyt, hogy valamely szerv, személy jogszabályban meghatározott tényleges közfeladatot lát-e el, hanem a nemzeti vagyonnal való rendelkezés és gazdálkodás tényére. Irrelevánssá vált az állami, illetve önkormányzati tulajdonban álló gazdasági társaságok azon „védekezése” a közérdekű adatigénylés teljesítésének kötelezettségével szemben, amely szerint ők nem minősülnek közfeladatot ellátó szervnek, mert nincs jogszabályban meghatározott feladatkörük. Az Alaptörvény 38. cikkének (1) bekezdése értelmében ugyanis az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona nemzeti vagyon, míg 39. cikke a közpénzekkel való gazdálkodás átláthatóságának követelményét, a közpénzekre és a nemzeti vagyronra vonatkozó adatok közérdekű adattá minősítését alkotmányos rangra emelte, amikor kimondta, hogy a közpénzekkel gazdálkodó minden szervezet köteles a nyilvánosság előtt elszámolni a közpénzekre vonatkozó gazdálkodásával, a közpénzekre és a nemzeti vagyronra vonatkozó adatok közérdekű adatok. Az Alaptörvény említett rendelkezéseit a nemzeti vagyronról szóló 2011. évi CXCVI. törvény bontja ki, amely alapelvi szinten rögzíti többek között azt is, hogy a nemzeti vagyonnal felelős módon, rendeltetésszerűen kell gazdálkodni.

A nyílt, áttetsző, és ellenőrizhető közhatalmi tevékenység, általában az állami szervek és a végrehajtó hatalom nyilvánosság előtti működése a demokratizmus egyik alapköve, a jogállami államberendezkedés garanciája.¹ Az állampolgárok azon joga, hogy első kézből ők maguk juthassanak hozzá a közérdekű adatokhoz, egyik lényeges alapjogunk. Ez által lehetővé válik a közvetlen elszámoltathatóság, az átláthatóság, amely a véleménynyilvánítási szabadság egyik alkotóeleme, a korrupció elleni küzdelem nélkülözhetetlen eszköze, valamint a közsfera hatékony működésének motorja.

Az állampolgárok közérdekű adatok megismeréséhez való joguk megsértése miatt a NAIH-hoz vagy a bírósághoz is fordulhatnak, és kérhetik az alapjog érvényesülésének vizsgálatát, illetve az adatok nyilvánosságának biztosítását.

Budapest, 2013. szeptember 28.

Dr. Péterfalvi Attila
a NAIH elnöke

¹ 34/1994. (VI. 24.) AB határozat